

Efektivní využívání chemické techniky — předpoklad zkvalitnění chemického zabezpečení boje a operace

Ani sebelepší technika by nám bez jejího dokonalého ovládnutí kádry nebyla nic platná, stejně jako sebelepší armáda, sebevícе revoluci oddaní lidé budou nepřítelem okamžitě vyhlazeni, nebudou-li dostatečně vyzbrojeni. Tyto Leninovy myšlenky mají své opodstatnění i v současné době, kdy úloha výzbroje a techniky i schopnosti kádru ji efektivně využívat v boji prudce narůstá. Tato dialektická jednotka vztahu člověk a technika je vyjádřena i v úkolech Rozkazu ministra národní obrany ČSSR na výcvikový rok 1983—1984, ve kterém je nařízeno „zvýšit péči o speciální techniku. Efektivně ji využívat při radiačním a chemickém průzkumu a speciální očištění bojové techniky a výstroje“.

Na MNO uvažujeme o efektivnosti techniky a o dialektickém vztahu člověka a techniky již v procesu jejího zavádění. Ve směrnících pro činnost orgánů ČSLA ve výzkumu, vývoji a při zavádění vojenské techniky do výzbroje je stanoveno, že k zavedení do výzbroje můžeme navrhnout jen takovou techniku, jejíž takticko-technické parametry odpovídají úrovni, která umožní zabezpečit potřeby ČSLA, popřípadě i ostatních armád členských států Varšavské smlouvy, a je v souladu s přijatými zásadami unifikace a standardizace. To je jedno z opatření, které vytváří předpoklady pro zavádění soudobé a moderní techniky.

Nedílnou součástí návrhu na zavedení techniky do výzbroje ČSLA je „Plán technickoorganizačních opatření ke včasnému zvládnutí nové techniky u vojsk“, který obsahuje úkoly k zabezpečení změn v organizaci jednotek a útvarů, v zabezpečení přípravy a výcviku kádru, pro včasný provoz a ošetřování techniky ve vojskách, pro včasné opravy, zásobování a další opatření.

Do chemického vojska byla zavedena technika, která má špičkové parametry a podstatně přispívá k upevňování bojeschopnosti ČSLA na úseku ochrany proti zbraním hromadného ničení. Z oblasti **protichemické ochrany jednotlivce** jde např. o ochrannou masku M-10-M, PRV-U a přenosnou komoru pro přezkuvání jejich těsnosti a funkční spolehlivosti.

Ochranná maska M-10 (modernizovaná verze M-10-M) splňuje všechny parametry požadované pro soudobou ochrannou masku. Zajišťuje její rychlé a snadné nasazení (do 10 sekund), spolehlivě ochrání dýchací orgány a část hlavy proti všem otravným látkám, které jsou ve výzbroji armád NATO, radioaktivním látkám i bojovým biologickým prostředkům a zabezpečuje dlouhodobé nošení (M-10 6—8 h, M-10-M až 12 h). U obou ochranných masek je zabezpečeno snadné dorozumívání a u masky M-10-M je umožněno přijímat tekutiny a rozpuštěné léky. Ochranná maska pro specialisty PRV-U umožňuje obsluhu speciální techniky používat bez obtíží i složité optické přístroje.

Přijatý **systém ochrany povrchu těla**, který se skládá z protichemické soupravy (JP-75 A) a ochranného filtračního převleku (OFP), chrání jednotlivce proti kapkám, aerosolům a parám všech druhů otravných a radioaktivních látek i bojových biologických prostředků po dlouhou dobu a umožní v těchto podmínkách vést bojovou činnost i osobám, které nejsou chráněny bojovou technikou.

Z prostředků **kolktivní ochrany** můžeme uvést filtroventilační zařízení (FVZ-150), které dokonaleji než předcházející typy zabezpečuje kolktivní ochranu osob v úkrytech. Z prostředků radiačního a chemického průzkumu patří na první místo obrněný průzkumný transportér BRDM-2 rch, který svým vybavením umožňuje vést průzkum rychlostí 30—40 km.h⁻¹ (o 50 % rychleji než OT-65 CH). Vzhledem k tomu, že transportér je vybaven filtračním ventilačním zařízením, může působit osádka v zamořeném prostoru bez ochranné masky. Bojová efektivnost tohoto prostředku je nejméně o 50 % vyšší než u předcházejícího typu.

Souprava radiačního a chemického průzkumu SRCHPz-75 umožňuje ve velmi krátkém čase upravit vybrané typy nákladních automobilů z národního hospodářství na průzkumná vozidla, s možností vést průzkum rychlostí 20—30 km.h⁻¹.

Nejmodernější tanky (T-72) a bojová vozidla pěchoty (BVP-1) jsou vybavovány zařízením pro protiatomovou a protichemickou ochranu osádek (GO-27), která pracuje v automatickém režimu a umožňuje osádkám (obsluhám) plnit všechny bojové úkoly v podmínkách rozsáhlého radioaktivního a chemického zamoření.

K zabezpečení vzdušného radiačního průzkumu byl zaveden letecký poloautomatický rentgenometr (RL-75). Přístroj má digitální odčítání naměřených hodnot a je spřažen s výškoměrem vrtulníku (letounu). To umožňuje obsluhu nezávisle na výšce letu přímo na displeji přístroje odčítat úroveň radiace na terénu.

K rychlému vyhodnocování účinků jaderných a chemických zbraní na vojska byla zavedena pojízdná radiační střediska (PRS-B-76 a PRS-A-79), modernizovaná automobilní laboratoř (AL-1) a radiometrická laboratoř (RAM-2). Oproti předcházejícím typům se zvýšil koeficient jejich bojového využití o 20—50 % při nezměněném počtu obsluhy. **Z prostředků pro speciální očistu bojové techniky** má špičkové parametry pojízdné zařízení pro očistu bojové techniky (TZ-74). Jde o velkokapacitní zařízení konstruované na speciálně upraveném vozidle (Tatra 148), které využívá k odmožování proud horkých spalin z prou-

dového leteckého motoru. Při dezaktivaci a dezinfekci přivádíme do proudu spalín vodu nebo dezinfekční roztok. Jeho předností je, že může rychle očistit i velkorozměrná vozidla a pracuje i při velmi nízkých teplotách. Dvojice zařízení TZ-74 dezaktivuje tankový prapor za 1 h a odmoření trvá 3 h. Bojová efektivnost tohoto zařízení (oproti vozidlu ARS) je s méně než poloviční obsluhou pro dezaktivaci téměř trojnásobná.

V současné době jsou jednotky speciální čistý vybaveny průjezdným zařízením pro speciální čistý (Linka-82). Zařízení obsluhuje 8 osob, umožní odmořit nebo dezaktivovat tankový (motostřelecký) prapor za 50–60 minut. Oproti předcházejícím zařízením je podstatně zvýšena účinnost speciální čistý, mohou být očišťována i velkorozměrná vozidla s podstatně menší pracností (počet obsluhy se snížil o 50 %). Efektivnost bojového použití je nejméně o 50 % vyšší.

Prapory **odmořování výstroje** jsou vybaveny moderními pojízdnými mechanizovanými prádelnami (PMP-79). Jde o pojízdné automatické pračky, které mohou být využity buď k praní nebo ke speciální čistý výstroje v závislosti na použitých roztocích a zvoleném automatickém režimu práce.

Tato technika, je-li efektivně využívána, zrychluje návrat zamořené techniky, materiálu i osob, podstatně zkracuje dobu jejich vyřazení z plnění bojových úkolů vlivem účinků radioaktivního nebo chemického zamoření a tím nepřímo pomáhá zvyšovat sílu a bojeschopnost vojsk.

Efektivnost využití moderní techniky je zejména závislá na jejím **dokonalém ovládnutí obsluhou**. Proto ze všech problémů, spojených se zaváděním nové techniky, se nejdříve zmíníme o přípravě obsluh, specialistů, velitelských a technických kádřů včetně záložních. Neméně důležitou úlohu v tomto procesu má materiální a technické vybavení učební a výcvikové základny.

Při zavádění každého druhu nové chemické techniky organizujeme školení vybraných vojáků z povolání, kteří připravují podřízené velitele. U některých základních druhů chemické techniky organizovali příslušní náčelníci svazů školení všech velitelů praporů a rot chemické ochrany. Jeho cílem bylo dosáhnout hlubších znalostí v organizaci provozu, ošetřování a prohlídek této techniky. V dalším velitelství vojenských okruhů připravilo všechny velitele chemických jednotek na stupni útvar. Tím se výrazně zlepšila péče o techniku a současně zkvalitnila vycvičenost jednotek. Významný podíl na vycvičenosti velitelů mají též Vysoká vojenská škola pozemního vojska, Vojenská střední odborná škola a poddůstojnické školy, které připravují kádře chemického vojska. Proto těmto školám přednostně přidělujeme nejnovější techniku a výcvikové trenažéry a poskytujeme jim všestrannou pomoc při budování UVZ. Učitelé se pak účastní kursů a školení ke zvládnutí této techniky.

Velká pozornost je věnována učebně výcvikové základně, která je prostředníkem mezi člověkem a technikou. Ona vytváří podmínky pro nejefektivnější a nejracionalnější výcvik. Optimálně zabezpečuje postupné získávání dovedností a napomáhá tomu, aby při práci se skutečnou technikou nedocházelo k jejímu předčasnému opotřebování nebo poškození chybou obsluhy. Proto společně s novou technikou jsou vyvíjeny výcvikové komplety (trenažéry TZ-74, trenažerové učebny radiačního a chemického průzkumu atd.). Přitom dbáme, aby tyto komplety svými vlastnostmi a vybavením se maximálně přibližovaly skutečné moderní technice. Tím docílíme, že přechod na bojovou techniku (přes jeho trenažerovou formu) je plynulý, netrvá dlouhou dobu a odpovídá požadované úrovni a zamezí poškození techniky její neodbornou obsluhou nebo ošetřováním.

K zavádění trenažérů moderní techniky jsou, kromě metodických a výcvikových důvodů, také důvody ekonomické a ekologické. Předně jde o to, aby se málo kvalifikovanou obsluhou technika neúměrně neopotřebovávala (neničila), protože cenu jednoho kusu moderní chemické techniky vyjadřujeme v miliónech Kčs (PMP-79, TZ-74, BRDM atd.). Kromě toho dosahujeme úspor energie a PHM i některého spotřebního materiálu. V neposlední řadě jsou to i ekologická hlediska, která omezují používání některých škodlivin i samotné chemické techniky.

Efektivní využití techniky závisí též na tom, jak dovedou velitelé a štáby v průběhu boje a operace v závislosti na konkrétní situaci vytvářet podmínky pro její rychlé a účinné použití. Pro útvary a jednotky chemického vojska tato konkrétní situace je dána činností nepřítele (jaké druhy ZHN použil a jakým způsobem), charakterem činnosti vlastních vojsk před použitím ZHN, terénem (pokrytost, voda, stav komunikací), počasím (nízké či vysoké teploty, vítr, srážky), denní či noční dobou, charakterem zamoření jednotky, její bojeschopností a stupněm bojové pohotovosti vlastní chemické jednotky.

Rychlé a správné zhodnocení konkrétní situace umožní veliteli jednotky radiálního a chemického průzkumu rozhodnout, kudy vést průzkum, stanovit lhůtu splnění úkolu a zabezpečit nepřetržité spojení.

Mnohem složitější je rozhodování u útvarů speciální očisty, kde způsobů použití jednotlivých druhů techniky je více. Musí stanovit:

- která zařízení budou pro speciální očistu použita (v závislosti na druhu zamoření, druhu zamořené techniky, počasí, dostatku vody, charakteru komunikačního systému atd.),

- v jakém rozsahu bude MSO budováno (zda budou rozvinuty všechny plochy, zda budou použita všechna zařízení),

- jaké odmořovací (dezaktivací) roztoky budou použity,

- zda je možné využít pro speciální očistu místních zdrojů (existence mycích místků pro techniku, vodních nádrží atd.),

- lhůty splnění úkolů.

Jen tehdy, když velitelé a štáby chemických útvarů budou počítat s těmito faktory, bude chemická technika efektivně využita.

Je samozřejmé, že vytvářet tak složité a mnohotvárné situace při odborných taktických cvičeních je velmi obtížné. Brání tomu v první řadě volba terénu, která z ekologických a jiných (např. dopravních) hledisek nemůže být vždy v souladu s taktickou situací. Proto je nezbytné vytvářet v rámci štábních nácviků nebo velitelsko-štábních cvičení složité modelové situace a na nich učit a prověřovat schopnost velitelů a štábů efektivně využívat chemickou techniku. Větší důraz při řízení odborných taktických cvičení musíme věnovat vhodné imitaci použití ZHN.

V soudobém boji a operaci vzrůstá význam **chemického technického zabezpečení** jako jednoho z rozhodujících zabezpečení vojsk zejména proto, že na jeho přesné organizaci, včasné a úplném splnění úkolů bude do značné míry záviset úspěch bojové činnosti vojsk a splnění odborných úkolů chemickým vojskem. Jeho cílem je udržet veškerou chemickou techniku a materiál ve stále bojové pohotovosti a efektivně ji využívat při plnění úkolů vojsk. Chemické technické zabezpečení uskutečňují vojska, opravárenské útvary a jednotky a chemické sklady. Pokud dojde k poškození chemické techniky a materiálu, je komplexně opravována opravárenskými prostředky chemického vojska v sou-

činnosti s dalšími službami, zpravidla na shromaždištích poškozené techniky (SPT). Přitom běžné opravy dělají útvary a svazky, střední svazy a částečně svazky, generální opravy zabezpečují teritoriální prostředky. V prvním pořadí opravujeme prostředky méně poškozené, které nevyžadují velké časové ztráty.

Vestavěná zařízení (přístroje radiačního a chemického průzkumu, filtrační a ventilační zařízení atd.) v tankové, automobilní a jiné technice opravují organické nebo vyčleněné opravárenské prostředky. Podvozky a prostředky spojení opravují zařízení tankové a automobilní služby a spojovacího vojska. Ke splnění úkolů chemického technického zabezpečení má velký význam výběr a příprava opravářů. Chemická technika zavedená do výzbroje ČSLA v posledních 10—15 letech vyžaduje dokonalou znalost konstrukce, zvládnutí technologických postupů činnosti nejen při obsluze a ošetřování, ale i při opravách. To klade značné nároky na kvalifikaci opravářů chemického vojska. Je nutné vyloučit disproporce mezi vysokou technickou náročností většiny nové moderní techniky a mezi vlastními předpoklady opravářů osvojit si její konstrukci v poměrně krátké době na jedné straně a způsobem jejich přípravy na straně druhé. Tyto disproporce musí řešit příslušní velitelé. Ještě větší pozornost je nutné věnovat prohlubování znalostí a návyků mladých vojáků z povolání, kteří jsou zařazeni zejména jako technici rot, nebo jako dílenští specialisté (náčelníci dílen). Znalosti, které tito vojáci z povolání získali ve školách, jim postačí jen na velmi krátkou dobu. Svou autoritu si budují jedině hloubkou znalostí, svou zručností a schopností odstranit závady na technice v krátkých lhůtách a v polních podmínkách.

Připravenost specialistů vystupuje do popředí zejména proto, že jejich práce značně ovlivňuje bojeschopnost, připravenost chemické techniky a materiálu k plnění odborných úkolů. U složité techniky jsou zpravidla opravy nákladnější, než cena náhradních dílů. Např. výměna elektronické součástky téměř zanedbatelné ceny vyžaduje složité demontážní a montážní operace pracovníků s vysokou odborností. Na kvalitě jejich práce je závislá spolehlivost techniky a v mnoha případech i náklady na další provoz. A u plánované nové moderní techniky, která bude zabezpečovat automatizované zjišťování parametrů jaderných výbuchů a vyhodnocování radiační a chemické situace, kvalifikační požadavky na technické orgány ještě vzrostou. Z tohoto hlediska je třeba přistupovat k výběru a přípravě opravářů chemického vojska ČSLA, včetně přípravy záloh. Výrazně se projevuje požadavek pravidelného soustředěného výcviku a zdokonalování opravářů na stupni svazek. Základní odborné školení bude účelné zabezpečovat centralizovaně u výrobního a opravárenského závodu MNO.